

Datum

9 september 2022

Onderwerp

VNG inbreng debat ruimtelijke ordening 14 september

Geachte woordvoerders ruimtelijke ordening van de vaste Kamercommissie Binnenlandse Zaken,

U vergadert woensdag 14 september in het commissiedebat ruimtelijke ordening. Daar staan veel onderwerpen op de agenda die voor gemeenten van belang zijn. Graag geven we u daarom een aantal punten mee.

Ruimtelijke Ordening, Samenwerkingsafspraken NOVI

In de stukken bij agendapunten 5, 10, 12, 27, 28 kondigt de Minister voor VRO aan dat het rijk de regie *herneemt* in de ruimtelijke ordening.

- Wij roepen u op de minister eraan te herinneren dat het om goede samenwerking gaat tussen overheidslagen, waarbij ieder zijn eigen rol en taken vervult en verantwoordelijkheid neemt. Daarin moeten we op zoek naar een nieuw evenwicht tussen centraal en decentraal, waarbij we ervan uit gaan dat in het kader van de Omgevingswet er wel ruimte blijft voor maatwerk.

Daarvoor is nodig dat de kaders wel helder moeten zijn en is het belangrijk dat het rijk geen tegenstrijdige doelen formuleert. In het kader van rijksregie verzoeken we u daarom de minister te wijzen op:

1. De Samenwerkingsafspraken NOVI, waarbij het o.a. gaat om gelijkwaardig partnerschap en elkaar vroegtijdig betrekken. De afspraken worden recentelijk helaas niet altijd nagekomen (bijv. bij de huisvesting van asielzoekers). Plannen zijn beter en hebben meer draagvlak wanneer ze samen ontwikkeld worden. Daarbij merken we op, dat wanneer het om ruimtelijke ordening gaat, beslissingen effect hebben op de lange termijn en daarom niet gevoed moeten worden door incidenten. De ruimtelijke ordening vraagt continu om afwegingen en is geen eenmalige 'ruimtelijke puzzel' met een eindbeeld.
2. Rijksregie moet vooral gericht zijn op betere interdepartementale afstemming. Met het Programma NOVEX doet de minister voor VRO daar een te loven poging toe, maar hij lijkt zijn eigen tijdspad niet te halen. De check moet nog worden uitgevoerd of afzonderlijke beleidsdoelstellingen vanuit de sectorale nationale programma's (waaronder zijn eigen Programma Woningbouw, maar ook het Nationaal Programma Landelijk Gebied en 'Water en Bodem Sturend') samengaan. Nu lijkt de verantwoordelijkheid hiervoor dit najaar doorgeschoven te worden naar provincies.
3. Zorg voor structurele financiering en hulp voor gemeenten via ontschot budgetten die op elkaar aansluiten in plaats van incidentele departementale impulsen met hun eigen

voorwaarden, cofinancieringseisen en verantwoording. Neem de één overheidsgedachte serieus als rijk.

4. Ook zijn we benieuwd hoe het proces zoals beschreven in het Programma NOVEX gekoppeld wordt aan besluitvorming over rijksuitgaven. Eind dit jaar wordt al besloten over de verdeling van de inmiddels nog € 6 miljard voor de ontsluiting van grootschalige woningbouwlocaties. Ondertussen is de nog steeds bestaande onduidelijkheid over het gemeentefonds na 2026 funest voor de lokale planvorming voor de lange termijn die daar aan gekoppeld moet worden.
5. Behoud ruimte voor uitwerking van ruimtelijke keuzes op regionaal niveau. Onder de tijdsdruk die provincies krijgen opgelegd voor 'het leggen van de ruimtelijke puzzel' vrezen we dat gemeenten onvoldoende worden meegenomen. De VNG wil dat geborgd wordt dat gemeenten betrokken worden bij het proces.
6. We vinden het belangrijk dat voortgebouwd wordt op bestaande samenwerkingen en plannen. De aandacht kan daarbij verlegd worden naar de uitvoering en financiering, middels een Regionale Investeringsagenda (RIA), in plaats van nieuwe processen te starten rondom visievorming.

Zie voor meer achtergrond onze [VNG-standpuntennotitie 'Gezamenlijke regie op ruimtelijke opgaven'](#) (september 2021)

Borging van nationale belangen

We verzoeken u zich te richten op de verbetering van het stelsel en de versterking van het lokale bestuur, maar niet op individuele casussen. Uit de pilotstudies doorwerking nationale ruimtelijke belangen (agendapunt 19, 25) blijkt dat de borging hiervan goed gaat, met de kanttekening dat het mensenwerk blijft. Provincies en gemeenten zijn doordrongen van de noodzakelijke striktheid van ruimtelijke reservering in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro), maar ook dat in uitzonderlijke situaties flexibiliteit en creativiteit nodig is om tot een evenwichtige afweging van belangen te kunnen komen.

Naar aanleiding van de pilotstudies wil VNG voor gemeenten graag:

- Ondersteuning in kennisopbouw.
- Check van ruimteclaims in het Barro.

Bestuurlijke overleggen leefomgeving en verstedelijking (agendapunten 7, 20)

We zijn tevreden dat in de al gemaakte versnellingsafspraken ook aandacht was voor andere vervoersmodaliteiten zoals de fiets. Wel geven we graag mee dat er naar onze indruk geen sprake is geweest van een eerlijk speelveld bij het maken van de versnellingsafspraken. Niet elke gemeente is om input gevraagd en het proces was erg gehaast. Een gemeente moest bijvoorbeeld binnen twee dagen reageren. Dit was vooral voor kleine gemeenten met weinig capaciteit een probleem en het zorgt er verder voor dat een goede integrale afweging in het gebied in de knel komt.

Daarnaast leidt de hoge eis van cofinanciering ertoe dat vooral rijkere gemeenten een aanvraag kunnen doen. Dit is besproken met de Minister van I&W, maar het is nog onduidelijk hoe onze opmerkingen worden meegenomen en een eerlijk en redelijk proces in toekomst (voor de resterende middelen van 300 miljoen) vorm krijgt. Voor deze resterende middelen vragen wij specifiek ook om aandacht voor het landelijk gebied.

Ook is voor ons onduidelijk hoe tot de selectie van NOVEX-gebieden is gekomen. Een aantal van de gebieden overlappen elkaar, terwijl andere regio's buiten het zichtveld blijven. Het rijk geeft aan in de NOVEX-gebieden extra inzet te plegen.

De VNG wil in alle gebieden in Nederland betere samenwerking, een gezamenlijk ontwikkelperspectief en snellere besluitvorming. Hetzelfde geldt voor een samenhangende aanpak van het rijk, als 1 rijksoverheid, met gecoördineerde inzet van de uitvoeringsorganisaties, duidelijk verwachtingsmanagement en communicatie.

Zie ook de motie van VNG leden over een [eerlijk speelveld bij woningbouwfondsen](#) (januari 2022).

Bodem en water sturend (agendapunten 11, 29)

In de ruimtelijke ordeningsbrief, maar eerder ook al in het regeerakkoord is aangekondigd dat bodem en water sturend worden. De VNG vindt het belangrijk dat dit op een goed onderbouwde manier gecommuniceerd wordt, ter voorkoming van maatschappelijke onrust. Dus benoem de urgentie: maak inzichtelijk wat het probleem is en wat er gebeurt als we niets doen. Daarbij vinden we het belangrijk dat het rijk zelf kijkt hoe dit principe te verenigen is met andere ambities die onderdeel vormen van de ruimtelijke opgave, waaronder de woningbouwopgave waarvoor de Minister voor VRO zelf verantwoordelijk is. We nodigen de minister van VRO uit om samen met de minister van IenW het gesprek aan te gaan om met de medeoverheden te komen tot een uitvoeringsstrategie, waarbij de consequenties voor de uitvoering inzichtelijk worden gemaakt: wat betekent dit programma voor de maatschappij?

Daarbij is bijvoorbeeld het tegengaan van bodemdaling niet alleen van belang voor het terugdringen van CO₂-uitstoot maar ook voor het behoud van een deel van de bestaande woningvoorraad (voorkomen van funderingsschade). De minister neemt hierin al initiatief door regie te nemen met een nationale aanpak funderingsschade. Ook is het positief dat momenteel een onafhankelijk adviseur wordt ingeschakeld ten behoeve van plannen voor woningbouw in de Gnephoek bij Alphen aan den Rijn. We gaan niet op dit specifieke geval in, maar willen ter algemene wel benadrukken dat dergelijk onderzoek en advies primair het lokale gesprek moet ondersteunen. De afweging is uiteindelijk aan het gezag dat daartoe bevoegd is, zijnde de provincie en de gemeente.

Norm omtrent groen rondom steden (agendapunt 18)

Gemeenten vinden groen van belang bij gebiedsontwikkeling en besteden hier aandacht aan, onder andere middels puntensystemen. Groen is belangrijk voor de biodiversiteit, gezondheid, klimaatadaptatie en ruimtelijke kwaliteit. Momenteel is de VNG betrokken bij gesprekken over eventuele groennormen. Hierbij wachten we onderzoek van de WUR af.

Wel geven we graag aan dat gemeenten vooral baat hebben bij:

- regels en instrumentarium om ontwikkelaars te sturen (bijv. via het Bouwbesluit);
- voldoende financiële middelen (voor aanleg en onderhoud) en de ruimte om subsidies voor volkshuisvestings- of bereikbaarheidsopgaven ook voor groen in te zetten, zodat werk met werk gemaakt kan worden (ontschot budgetten);
- (praktijk)kennis over bijv. de effecten van keuzes voor soorten groen en bodembeheer.

Daarbij willen we u erop wijzen dat er momenteel een EU-verordening ter consultatie bij de rijksoverheid voorligt met verregaande ideeën om Europese normen te stellen voor vergroening in

steden. Naar het idee van de VNG is de diversiteit tussen gemeenten (binnen NL, maar zeker ook tussen landen binnen de EU) te groot om algemene streefwaardes voor groen te kunnen stellen. Wij bespreken dit liever op nationaal niveau.

Zie ook: [VNG-brief over initiatiefnota Groen in de stad](#)